

Arrangør: Målselv Historielag

Guide: Sigurd Østgård

Sted: Oppmøte på Fossmotunet

Tid: Søndag 1. juli klokka 14:00

Guide: Sigurd Østgård

En vandring i krafthistorisk landskap - Fossmoen

Program for vandringen, søndag 1. juli 2012

Tid	Tema
13:00	Fossmotunet åpner. Åpen låvekafé der vi kan samles og få kjøpt litt mat.
14:00-14:30	Krafthistorie inne på låven. Guide Sigurd Østgård forteller litt om kraftsatsingen på Fossmoen.
14:30-16:00	Vi vandrer ned til fossen. Sigurd Østgård guider underveis, og svarer på spørsmål.

www.malselv.historielag.org

Målselv Historielag
stiftet 10. februar 1986

Bardufoss kraftstasjon 1922-1961

Hans Nilsen Hauge bemerket i 1803 at Bardufossen burde utnyttes til maskiner som stampemølle og sagbruk dersom man ledet noe av vannet gjennom berget ved siden av fossen. Han beskriver Bardufossen slik: *”det steilleste og høieste Vandfald i Norge.”*

Hauge drev som handelsmann, var engasjert i utvikling av kolonien i dalen og hadde store planer for næringsutvikling. Han skriver:

”Her saa jeg leilighet til, at vandet kunde dels ledes, dels mineres du gjennom fjeldet langs fossen, saa derved kunde drives sage, stampe, og flere slags maskiner, som der er stor mangel paa her i landet, ligesom ogsaa tømmer kunde fløtes derigjennem, som ellers slaar sig i stykker i fossen.

Det var enda ikke kommet mølle eller sagbruk i Bardufossen da botaniker Nicolay Lund besøkte Målselv høsten 1841. På reise mot Bardudalen synfarer han Bardufossen og gir den en malerisk beskrivelse:

”I Vandfaldets Skrænt og omtrent midt i dets rivende Strømning fremrage skarpe Klipper, over hvilke Vandmassen styrter brusende, skummende, tordnende ned i en dyp catarracte; men over denne henger Birken i malerisk Tryghed, og lader sine markgrønne Blade fugte av de flyvende Vandfnug. I Svælgets dyb syder det som i en Geisir, og en Røgsøile af det ryggede Vandfnug hæver sig til Fossens halve Høide, og dækker med et ujennomsigtigt Flor det vilde Væsen der nede. Vandfallet er malerisk. Yppige Birkeskove staae paa dets grønne Strandbredder, og give Scenen Friskhed og Ynde ved at danne en grøn Omfatning om det hvide Skumbelte.

Her finnes verken møller eller Saugbrug. Fossen skummer utæmmet frem liig tusinde Slinger, der i uendelige Fletninger omsnoe hverandre; men paa dens Bredder græsser Gjeden fredelig og Reensdyret stikker ej sjelder de takkede Horn fram af Birkeskoven, naar det vil drikke af den rivende strøm. Den hele Scene er et Ideal af Kraft og Ynde.” (Haugli, 1992, s 6-16)

På begynnelsen av 1900-tallet var det skriverier i avisene om at man burde bygge ut Malangs- og Bardufossen slik at man kunne få elektrisk lys.

I 1907 og 1908 hadde staten sikret seg fallrettighetene, og i 1920 besluttet Fylkestinget å bygge ut Bardufossen. Troms Fylkes Kraftforsyning (TFK) leide rettighetene. Utbygginga omfattet det nederste fallet, 25 m. Det ble oppstart samme år.

Under utbygginga leide TFK også lokomobil, en dampmaskin som bruktes til å drive sagbruket. Denne ble påmontert dynamo. De nærmeste gårdene fikk lys ett par år før kraftstasjonen kom i drift. Lokomobilen var en vedsluker og favneveden skulle oppsitterne skaffe.

Kraftstasjonen ble bygd ved kulpen under fossen og sto ferdig i 1922. Det ble også bygd kai og lagerhus ved Nerstøa, rett overfor Årskog. Hit kom nødvendig utstyr med båt fra Målsnes.

Vannet ble ledet gjennom tunnel sprengt ut i fjellet og videre gjennom rørledning ned til kraftstasjonen. Stasjonen hadde to aggregat på hver 850 kilowatt. Stasjonen var i helårsdrift fra 1922 til 1954. Den ble siste gang kjørt i 1961.

Når vi står på Bardufoss bru, bygd i 1967, ser vi gammeldemningen. Uten den ville det vært tørt mellom fallene. Vi ser inntaket til *”gammelstasjonen”* og rester etter anordning som bruktes til å stenge lukene. Vi ser også rester etter trerør. Vannet ble ledet gjennom disse for å drive turbinhjulet (dynamoen). Det var luker i golvet på stasjonen. Her kunne man se laksen velte seg når det ikke var drift.

I vinterhalvåret var vassføringa i Barduelva liten. I 1937 starta arbeidet med å grave en flere hundre meters lang senkningskanal i Altevatn for å sikre vanntilførsel. Med hjelp av hakke, spade og trillebår ble massene kjørt opp på ei *”vandring”* av treplanker. Fra Bardu og Målselv deltok 28 mann.

Det var ikke vei opp til Altevatn. Transport av privat utstyr foregikk på sykkel fra Røhhølen, 12 – 13 kilometer. Det ble arbeidet 12 timers skift, natt og dag om sommeren. Petromax ble brukt til lys morgen og kveld på høsten da det ble kortet inn til ett skift i døgnet. Erik Evenstad fra Kirkesdalen var formann for det ene laget og oppsynsmann for hele anlegget. Flere ganger i løpet av sommeren var kirkesdalingen heime. Turen gikk via Koievatnet og Altevasskaret.

Dette var fysisk tungt arbeid, men med god betaling, ei krone timen. Det ble jobbet akkord og ett par ganger ble det utbetalt 8 øre pr time i tillegg. Troms Fylkes Kraftforsyning sto for anleggsdrifta.

Behovet for kraft økte sterkt og i 1947 ble A/S Bardufoss kraftlag stiftet. Nye Bardufoss kraftverk kom i drift i 1953. Begge fallene skulle utnyttes i en kraftstasjon sprengt inn i fjellet.